

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัครโรจน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๓๘/๒๕๕๖

วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมนิยม

ด้วยนายทะเบียนพรรคการเมืองมีคำร้อง ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมนิยม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง เนื่องจากพรรคสังคมนิยม ซึ่งได้รับจดทะเบียนจัดตั้งไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๕ ไม่ได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคหนึ่งสาขา ภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรค คือภายในวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๕ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๕

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีมติให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๐ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป พร้อมทั้งแจ้งคำสั่งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ และได้ส่งสำเนาคำร้องพร้อมทั้งหนังสือให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาไปยังพรรคสังคมนิยมในฐานะผู้ถูกร้องเพื่อให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับหนังสือ

ต่อมานายทะเบียนพรรคการเมือง ได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมนิยม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง เนื่องจากคณะกรรมการบริหารพรรคสังคมนิยมมีมติให้ยุบเลิกพรรคสังคมนิยมตามข้อบังคับพรรคสังคมนิยม พ.ศ. ๒๕๕๕

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องเพิ่มเติมไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป และได้มีหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ และได้ส่งสำเนาคำร้องเพิ่มเติมพร้อมทั้งหนังสือให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาไปยังพรรคสังคมนิยมในฐานะผู้ถูกร้องเพื่อให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับหนังสือ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปความได้ ดังนี้

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคสังคมนิยมไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ โดยมีคณะกรรมการบริหารพรรคจำนวน ๑๕ คน และเมื่อครบกำหนด ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง คือ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ พรรคสังคมนิยมยังไม่มีสาขาพรรคการเมืองครบตามที่กฎหมายกำหนด คือ ตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งกำหนดว่าภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสาขาของพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา แต่ทางพรรคได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า พรรคมีสาขา จำนวน ๔ สาขา ได้แก่ สาขาที่ ๑ ที่ตำบลไพรบึง อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ สาขาที่ ๒ ที่ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง สาขาที่ ๓ ที่ตำบลคลองข่อย อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และสาขาที่ ๔ ที่ตำบลน้ำรอบ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

อย่างไรก็ตามหลังจากที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดลำปาง จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าได้มีการจัดตั้งสาขาพรรคสังคมนิยมและได้มีการประชุมสาขาพรรคเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคโดยถูกต้องหรือไม่ ซึ่งได้พบข้อเท็จจริงดังนี้

พรรคสังคมนิยมได้จัดประชุมเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคสังคมนิยม ลำดับที่ ๑ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๔๕ ลำดับที่ ๒ จังหวัดลำปาง เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๕ ลำดับที่ ๓ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๕ และลำดับที่ ๔ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๕ โดยการประชุมการเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคทั้งสี่สาขานั้น กระทำก่อนที่คณะกรรมการบริหารพรรคจะอนุมัติให้จัดตั้งสาขาพรรคทั้งสี่ เนื่องจากได้มีการอนุมัติให้จัดตั้งสาขาพรรคทั้งสี่ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๕ การจัดตั้งสาขาพรรคดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับพรรคสังคมนิยม

นอกจากนั้น จำนวนกรรมการสาขาพรรคของพรรคสังคมนิยมที่ได้รับเลือกตั้งมีเกินจำนวนที่กำหนดในข้อบังคับ กล่าวคือ มีสาขาละ ๕ คน ซึ่งขัดกับข้อบังคับของพรรคข้อ ๕๕ ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการสาขาพรรคสาขาละ ๓ คน และจากการตรวจสอบของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดศรีสะเกษพบว่าในการจัดตั้งสาขาพรรคสังคมนิยม ลำดับที่ ๑ (จังหวัดศรีสะเกษ) นั้น พบว่ายังไม่เคยมีการประชุมเพื่อจัดตั้งสาขาพรรคสังคมนิยมแต่อย่างใด เนื่องจากผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสาขาพรรคและผู้มีชื่อในรายงานการประชุมเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคดังกล่าว ๒๓ คนได้ให้ถ้อยคำว่าจะไม่เคยมีการประชุมเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคสังคมนิยมดังกล่าว

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่าพรรคสังคมพัฒนายังไม่ได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรค ตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงมีเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) ที่จะยุบพรรค และด้วยเหตุดังกล่าว นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสังคมพัฒนาตาม มาตรา ๖๕ วรรคสอง เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

ศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการให้พรรคสังคมพัฒนายื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้วโดยมีหนังสือ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๕ พร้อมกับสำเนาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ขอให้ยุบพรรค ซึ่งพรรคสังคมพัฒนาได้รับเอกสารต่างๆ ดังกล่าวแล้วเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ แต่พรรค สังคมพัฒนายังไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด

ต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๔๖ ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมพัฒนา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง เนื่องจากคณะกรรมการบริหารพรรคสังคมพัฒนามีมติให้ยุบเลิก พรรคสังคมพัฒนาตามข้อบังคับพรรคสังคมพัฒนา พ.ศ. ๒๕๔๕ และได้แจ้งต่อนายทะเบียน พรรคการเมืองแล้วเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๖

หลังจากนั้น เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๔๖ ศาลรัฐธรรมนูญได้รับหนังสือจากนายนิพนธ์ สุวรรณฤกษ์ หัวหน้าพรรคสังคมพัฒนา ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๔๖ แจ้งต่อศาลว่า คณะกรรมการ บริหารพรรคสังคมพัฒนาได้มีการประชุมและมีมติให้ยุบพรรคสังคมพัฒนาตามข้อบังคับพรรคข้อ ๑๐๗ เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๖ แล้ว และขอสอบถามความก้าวหน้าในเรื่องการสั่งยุบพรรค

พิจารณาแล้วเห็นว่าประเด็นต้องวินิจฉัยว่า มีเหตุให้สั่งยุบพรรคสังคมพัฒนาตามคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่ ซึ่งมีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้ง พรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้อง ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศ กำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา”

มาตรา ๖๕ บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง

.....

(๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๕ หรือ มาตรา ๖๒

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของ นายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบ พรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา”

พิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงที่ปรากฏได้ความว่า พรรคสังคมนิยมซึ่งได้รับจดทะเบียนจัดตั้งเป็น พรรคการเมืองเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ จึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมือง อย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในเวลา ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียน จัดตั้งพรรคสังคมนิยมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘ ซึ่งครบกำหนดในวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ ดังนั้น เมื่อการจัดตั้งสาขาของพรรค สังคมนิยมทั้งสี่สาขาได้ทำก่อนที่คณะกรรมการบริหารพรรคจะอนุมัติให้จัดตั้งสาขาพรรคทั้งสี่ได้ จึงขัดต่อข้อบังคับของพรรคสังคมนิยม นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรค สังคมนิยมทั้งสี่สาขา จึงเท่ากับพรรคสังคมนิยมมิได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละ หนึ่งสาขาภายในกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้ง พรรคสังคมนิยม และพรรคสังคมนิยมมิได้โต้แย้งคำร้องของผู้ร้องแต่อย่างใด ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พรรคสังคมนิยมไม่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๘ ตามคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมืองจริงอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคสังคมนิยมได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) ประกอบกับคณะกรรมการบริหารของพรรคสังคมนิยมมีมติ ให้ยุบเลิกพรรคสังคมนิยมตามข้อบังคับพรรคสังคมนิยม พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้อ ๓๐ (๘) และข้อ ๑๐๗ และได้ร้องขอต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองให้ยุบพรรคแล้ว ซึ่งเป็นอีกเหตุหนึ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่ง ยุบพรรคสังคมนิยมได้ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๑) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจสั่งยุบพรรค สังคมนิยมได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๖๕ วรรคสอง ตามคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมือง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยให้มีคำสั่งยุบพรรคสังคมนิยมพัฒนาตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัครโรจน์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ